

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор Державного науково-методичного
центру змісту культурно-мистецької освіти

« 03 » _____ 2020 р.

М. М. Бриль

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ

Навчальна програма
для мистецьких закладів фахової передвищої освіти

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальності:
024 «Хореографія»
026 «Сценічне мистецтво»

Укладач:

Андрущенко І. Л.

завідувач творчої навчальної лабораторії
Дніпропетровського фахового мистецько-
художнього коледжу культури, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист

Рецензенти:

Которобай С. В.

доцент кафедри організації театральної
справи імені І. Д. Безгіна Київського
національного університету театру, кіно і
телебачення імені І. К. Карпенка-Карого,
кандидат юридичних наук, заслужений
економіст України

Проскуріна М. О.

доцент кафедри івент-менеджменту, фешн та
шоу-бізнесу Київського університету
культури, доктор економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: **Бець Ю. Г.**

Рекомендовано ПЦК природничо-наукової
підготовки ОКВНЗ «Дніпропетровський театрально-
художній коледж» (протокол №7 від 28.02.2019 р.)

© Андрущенко І. Л., 2020 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2020 р.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи організації театральної справи» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальностей 024 «Хореографія», 026 «Сценічне мистецтво».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи організації театральної справи» є вивчення специфіки прояву економічних законів в культурі та мистецтві України. В темах розглядаються питання управління галуззю, організаційні структури театрів і концертних організацій, принципи і завдання планування діяльності театрально-видовищних підприємств. В програмі приділяється увага актуальним проблемам розвитку театральної справи.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Основи організації театральної справи» найтісніше пов'язана і також має зв'язок з дисциплінами: історія театру, майстерність актора, основи режисури, навчально-сценічна практика, виробнича практика. При вивченні дисципліни «Основи організації театральної справи» студенти повинні володіти необхідними компетенціями в області аналізу проблем режисерської та театральної роботи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи організації театральної справи» є ознайомлення студентів театральних спеціальностей з основами організації театральної справи в Україні, формування уявлень про діяльність театру як організації.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи організації театральної справи» є:

– ознайомлення студентів театральних спеціальностей і напрямків з організаційно-правовими, соціально-економічними основами організації театральної та концертної справи, необхідної для участі в процесі практичної діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства;

– дати студенту загальне уявлення про принципи творчого театрального менеджменту. Ознайомити з основними нормативними документами й основою трудового законодавства, допомогти у вивченні виробничої діяльності та особливостях його застосування на практиці;

– формування у студентів знання про принципи менеджменту в цій сфері;

– допомогти йому усвідомити місце сценічного мистецтва в сучасній соціально-культурній ситуації;

– ознайомлення з історією театрального мистецтва;

– вивчення природи творчого самопочуття і методів створення творчої атмосфери в театрі;

– придбання навичок дослідження діяльності творчих організацій і окремих видатних особистостей в галузі театрального мистецтва;

– формування уявлень про театральну майстерність;

– опанування основами техніки та технології театральної майстерності для організаційної роботи;

– вивчити основи виробничої діяльності театру, державного регулювання культурної діяльності, основи елементів законодавства про авторські та суміжні права, трудового законодавства, особливості його використання у сфері мистецтва;

– студенти повинні отримати уяву про можливість ефективного використання матеріальних та фінансових ресурсів в театрі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні.

знати:

– курс організації театральної справи;

– сутність театального мистецтва;

– етично-правові норми, які регламентують взаємовідносини роботодавця та актора.

– форми та принципи організації театральної справи в Україні, основні історичні етапи, місце театру в системі світової культури;

– проблеми режисерської роботи в театрі;

– нормативно правові документи, які відносяться до діяльності театру та концертних організацій;

– основи організації театральної справи.

вміти:

– аналізувати, відбирати, систематизувати і узагальнювати інформацію, формувати потреби самореалізації творчого потенціалу, застосовувати інноваційні технології в режисурі і постановці театралізованих композицій на театральному майданчику;

– орієнтуватися в різноманітті художніх і стилістичних систем театру;

– правильно оцінювати творчо-виробничий потенціал театральної організації та проекту;

– орієнтуватися в сучасному театральному процесі, особливостях трудових та авторських відносин у сфері виконавських мистецтв.

володіти:

– знати та розуміти основні терміни театального менеджменту, основи нормативно-правового забезпечення театральної діяльності, методологічні засади економічних аспектів театральної діяльності;

– знати та розуміти основні терміни та визначення творчого бізнесу, менеджменту, основні нормативно-правові документи у сфері культури;

– володіти необхідними компетенціями в області аналізу проблем режисерської та театральної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 годин – 1,5 кредиту.

2. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовний модуль № 1. Організаційно-економічні аспекти діяльності театру				
Тема 1. Політика держави в області культури та мистецтва. Місце театральних підприємств в системі культури й мистецтва.	2	2	–	–
Тема 2. Організація управління театральними підприємствами.	4	2	2	–
Тема 3. Міністерство культури та інформаційної політики України як вищий керівний орган в галузі культури.	3	2	–	1
Тема 4. Види театрів та їх організаційна структура.	5	2	2	1
Тема 5. Принципи формування театрального колективу.	2	2	–	–
Тема 6. Положення про порядок формування організаційної структури в театрах.	3	2	–	1
Тема 7. Види концертних організацій та їх організаційна структура.	2	2	–	–
Модульна контрольна робота № 1.	2	–	2	–
Змістовний модуль № 2. Специфіка творчо-виробничих відносин в театрі				
Тема 8. Виробничо-фінансовий план театру.	2	2	–	–
Тема 9. Організація і планування підготовки нових постановок.	2	2	–	–
Тема 10. Організація і планування прокату поточного репертуару.	3	2	–	1
Тема 11. Організація і нормування праці в театрі.	2	2	–	–
Тема 12. Заробітна плата та інші форми матеріального стимулювання в театрі.	2	2	–	–
Тема 13. Участь окремих підрозділів театру в процесі експлуатації поточного репертуару.	4	2	2	–
Тема 14. Організація театральної реклами.	3	2	–	1
Тема 15. Актуальні проблеми економії та організації театру.	2	2	–	–
Модульна контрольна робота № 2.	2	–	2	–
Усього годин	45	30	10	5

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль № 1. Організаційно-економічні аспекти діяльності театру.

Тема 1. Політика держави в області культури та мистецтва. Місце театральних-видовищних підприємств в системі культури й мистецтва.

Мета і завдання предмету «Основи організації театральної справи». Мистецтво і художня культура. Соціальне побутування мистецтва. Соціальні функції художньої культури. Культурна політика. Художник, публіка, держава, суспільство як учасники культурного процесу.

Культурна політика України в історичному контексті і в контексті світового досвіду.

Театр як соціальний інститут. Соціальні функції українського театру на різних етапах розвитку суспільства.

Тема 2. Організація управління театральними-видовищними підприємствами.

Театральні-видовищні підприємства як підгалузь економіки «культура і мистецтво». Структура управління театральними-видовищними підприємствами.

Тема 3. Міністерство культури та інформаційної політики України як вищий керівний орган в галузі культури.

Функції Міністерства культури та інформаційної політики України. Завдання, права та обов'язки.

Обласні управління культури. Районні відділи культури. Міські управління культури. Підпорядкування обласних управлінь культури Міністерству культури та інформаційної політики України.

ТВП як ланка в системі управління мистецтвом. Види ТВП: театри, концертні організації, цирки.

Тема 4. Види театрів та їх організаційна структура.

Театри опери та балету, музичної комедії, драматичні, дитячі (ТЮГі, театри ляльок). Класифікація театрів за підпорядкуванням, за штатами творчого персоналу, за оплатою праці керівних працівників.

Театри за формами власності: державні, комунальні, муніципальні, приватні (академічні, національні).

Характеристика державного театрального-видовищного підприємства. Створення високоідейних художніх творів, сприятливих для виховання і формування естетичного смаку – основні завдання ТВП. Виробничо-господарська діяльність і права театрів, що визначається «Положенням про державне театральне-видовищне підприємство».

Тема 5. Принципи формування театрального колективу.

Принципи формування театрального колективу. Порядок проведення конкурсів. Функції та завдання Художньої ради театру.

Характеристика основних підрозділів театру: художньо-творча частина (трупа, художній персонал), художньо-постановочна частина, адміністративна і господарська частини.

Кваліфікаційно-посадові характеристики. Громадські організації в театрі.

Тема 6. Положення про порядок формування організаційної структури в театрах.

Особливості організації театрального виробництва. Об'єднання елементів художньої творчості та виробництва в єдиний процес.

Відмінність організації українського театру від сучасного репертуарного і комерційного театру Європи та США. Єдність постійного, діючого та стабільного колективу у вирішенні ідейно-художніх, організаційних і фінансових завдань.

Тема 7. Види концертних організацій та їх організаційна структура.

Види концертних організацій: концертне об'єднання, філармонія, концертно-естрадне бюро, самостійні концертні зали, концертні колективи, продюсерські центри.

Філармонія як типова концертна організація, її функції і особливості творчо-виробничої діяльності. Організаційна структура обласної філармонії. Чисельність персоналу. Розподіл обов'язків між підрозділами і працівниками філармонії.

Основні процеси діяльності: підготовка нових номерів, програм, прокат репертуару місцевих і гастролуючих колективів та виконавців на своїй території. Райдер, кошторис, гонорари артистів естради України та зарубіжжя.

Сучасні зірки естради: співаки, гумористи, танцюристи, музиканти, оригінальний жанр та ін.

Змістовний модуль № 2. Специфіка творчо-виробничих відносин в театрі.

Тема 8. Виробничо-фінансовий план театру.

Виробничо-фінансовий план – розгорнута програма виробничо-господарської та творчої діяльності театру.

Показники плану і заходу по їх виконанню. Затверджені та розрахункові показники. Структура і зміст виробничо-фінансового плану театру. Приватні плани. Репертуарний план. План експлуатаційної діяльності. Кошторис загально театральних затрат. План щодо праці й заробітної плати. План матеріально-технічного забезпечення. Фінансовий план.

Планування доходів у виробничо-фінансовому плані театру. Визначення кількості спектаклів за видами у виробничо-фінансовому плані театру. Середня заповнюваність глядацької зали на стаціонарі. Визначення кількості глядачів по ранковим, вечірнім та виїзним спектаклям.

Ціни на театральні білети. Середня вартість одного відвідування. Визначення планової суми зборів від продажу білетів за видами спектаклів. Інший прибуток.

Планування витрат у виробничо-фінансовому плані. Зміст основних розділів кошторису витрат: адміністративно-управлінські витрати, загальногосподарські витрати, витрати на нові і капітально-відновлювальні постановки, відрахування.

Результат господарської діяльності. Прибуток, збиток. Державна дотація як джерело покриття планового збитку.

Організація розробки й реалізації комплексного перспективного плану творчого, економічного і соціального розвитку колективу театру.

Тема 9. Організація і планування підготовки нових постановок.

Принципи формування репертуару в театрі. Перспективні репертуарні плани. Порядок формування і затвердження річного репертуарного плану.

Роль літературної частини у формуванні репертуару. Робота з авторами.

Основні задачі планування підготовки нових постановок: визначення оптимальної кількості нових постановок впродовж року (сезону), порядок підготовки нових постановок впродовж року (сезону), планування випуску кожної нової постановки. Фінансування затрат на нові та капітально-відновлювальні постановки.

Порядок затвердження показнику «кількість нових та капітально-відновлювальних постановок» в річному плані театру. Визначення понять «нова постановка» і «капітально-відновлювальна постановка».

Фактори, визначаючі кількість нових постановок: глядацька аудиторія театру, комерційна місткість глядацької зали, інтенсивність виїзної діяльності театру, глядацький попит на окремі назви поточного репертуару, можливості творчого складу і художньо-постановочної частини, заплановані витрати на нові постановки.

Значення перспективних планів підготовки нових постановок для організації ритмічної роботи театру впродовж року (сезону).

Основні періоди створення нового спектаклю. Підготовчий період. Випускний період. Організація паралельної роботи над двома новими постановками.

Характеристика зведеного кошторису витрат на нову постановку не упредметнених та опредметнених витрати. Класифікація витрат на виробництво оформлення спектаклів.

Функції та ступінь участі окремих підрозділів у процесі підготовки нових постановок. Створення сприятливих умов для творчої роботи – основне завдання планування й організації творчо-виробничого процесу. Взаємозв'язок між окремими підрозділами в процесі підготовки нової вистави.

Режисерське управління театру та його роль в плануванні і координації робіт по випуску нових постановок і прокату поточного репертуару.

Тема 10. Організація і планування прокату поточного репертуару

Принципи планування прокату поточного репертуару. Оперативне, поточне і перспективне планування репертуару. Порядок складання календарного плану поточного репертуару на місяць.

Необхідність обліку ряду внутрішніх та зовнішніх факторів: випуск нових постановок, зайнятість трупи, трудові ресурси художньо-постановчої частини, соціально-демографічний склад населення міста, в якому розміщений театр та інших.

Тема 11. Організація і нормування праці в театрі

Організація праці в театрі відповідно до «Положення про умови та оплату праці робітників театру». Робочий час.

Особливості нормування праці творчого персоналу театру. Сутність охоронних норм. Місячні охоронні норми виступів у спектаклях артистів і річні охоронні норми постановок для режисерів, художників, балетмейстерів та диригентів. Облік виконання охоронних норм.

Можливі шляхи удосконалення системи нормування праці творчого персоналу театру. Галузеві правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників театру.

Тема 12. Заробітна плата та інші форми матеріального стимулювання в театрі

Основи організації заробітної плати в театрі. Тарифна система і її роль в організації заробітної плати в театрі. Кваліфікаційно-посадові характеристики як елемент тарифної системи. Тарифікація артистичного і художнього персоналу. Порядок присвоєння тарифних категорій акторам. Робота постійно діючих державних тарифікаційних комісій при органах управління культури. Схеми посадових окладів.

Форми і системи оплати праці творчих і виробничо-технічних працівників, що застосовуються в театрі.

Умови оплати праці працівників театральньо-виробничого персоналу (ТВП). Планування заробітної плати. Штатний розклад – основа розрахунку по плануванню праці і заробітної плати. Штат творчого складу театру. Штатний фонд заробітної плати і основні напрями його витрачання.

Основні напрями витрачання нештатного фонду заробітної плати. Оплата запрошених працівників артистичного і художнього персоналу. Договір з запрошеними режисером-постановником, художником-постановником, балетмейстером, музичним керівником постановки.

Організація преміювання колективу театру. Типове положення про преміювання за перевиконання виробничо-фінансових планів. Джерела преміювання: надплановий прибуток (економія планової дотації), фонд заробітної плати та інші. Показники та умови преміювання.

Преміювання працівників окремих професій виробничо-технічного і інженерно-технічного персоналу ТВП за підсумками роботи за місяць.

Преміювання з фонду театральньо-видовищних підприємств. Преміювання

за результатами змагання.

Можливі напрями удосконалення організації преміювання в театрі.

Тема 13. Участь окремих підрозділів театру в процесі експлуатації поточного репертуару

Роль режисерського управління, адміністративної, постановочної та літературної частини в плануванні й проведенні спектаклів поточного репертуару. Організація контролю за якістю спектаклів поточного репертуару.

Організація реалізації квитків. Робота головного адміністратора, адміністратора, квиткової каси, уповноважених по реалізації театральних квитків.

Планування та організація колективних відвідувань театру. Робота з громадськими організаціями підприємств міста й області по залученню глядачів до театру. Організація абонементної системи.

Організація квиткового господарства. Види абонементів. Індивідуальні, колективні, сезонні, тематичні та інші.

Тема 14. Організація театральної реклами та гастрольної діяльності

Функції реклами. Види реклами. Проблеми соціально-психологічної та економічної ефективності реклами.

Організація і планування гастрольної роботи. Цілі та завдання гастролей. Види гастролей. Централізація планування гастролей. Органи планування гастролей театрів. Обслуговування сільських глядачів. Малі гастролі. Порядок планування і проведення гастрольних поїздок.

Види договорів на гастролі. Характеристика планового кошторису прибутків та збитків на проведення гастролей.

Тема 15. Актуальні проблеми економії та організації театру

Перспективи розвитку театральної справи в Україні. Проблеми переходу до комплексного перспективного планування творчого, економічного та соціального розвитку колективів театрів.

Шляхи удосконалення організації преміювання колективів ТВП. Проблеми наукового підходу до визначення державних дотацій. Можливі напрями вдосконалення системи нормування праці творчого персоналу театрів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Методичні вказівки до семінарських занять студентів

Семінарські заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, творчих робіт).

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною

програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, умінні формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкова оцінка за кожне семінарське заняття вноситься у відповідний журнал.

Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Самостійна робота – це процес активного, цілеспрямованого отримання студентами нових для них знань і умінь без безпосередньої участі викладачів.

Самостійна робота повинна бути конкретною за своєю спрямованістю і супроводжуватися ефективним контролем і оцінкою її результатів.

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Відповідно до тематичного плану навчальної дисципліни «Основи організації театральної справи» окремі питання тем програми розглядаються на лекційних заняттях, інші вивчаються студентами самостійно. Самостійна робота студентів повинна проводитися у декількох напрямках:

- з окремих питань тем дисципліни, основні положення яких розглядалися під час лекційних занять. При цьому особливу увагу слід зосередити на більш детальному вивченні законодавчого та інструктивного матеріалу;

- з питань тем дисципліни, які повністю виносяться на самостійне вивчення;

- з питань дисципліни, які сприяють розвитку аналітичних здібностей, творчого мислення студентів і поглибленню їх теоретичних знань.

При самостійному опрацюванні нового матеріалу рекомендуємо дотримуватися такої послідовності:

1. Підібрати необхідний законодавчий та інструктивний матеріал та уважно ознайомитися з його змістом.

2. Переглянути усі питання теми, яку запропоновано для самостійного вивчення, для того, щоб мати загальну уяву про її зміст; провести логічний зв'язок із вивченим раніше матеріалом, на якому базується дана тема.

3. Здійснити самоперевірку знань, відповідно до переліку питань, що передбачені планом вивчення теми.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни «Основи організації театральної справи» є диференційний залік.

5. Орієнтовні завдання до підсумкового контролю

1. Соціальні функції художньої культури.

2. Художник, публіка, держава, суспільство як учасники культурного процесу.
3. Театр як соціальний інститут.
4. Нормативно-правова база театральної справи.
5. Комерційні та некомерційні організації.
6. Порядок роботи установи, реорганізація та ліквідація театру.
7. Поняття засновника театру, установчий договір.
8. Устав театру, його структура.
9. Організаційно-правові форми організацій виконавських мистецтв.
10. Соціально-економічна сутність субсидювання театру.
11. Особливості податкового регулювання у сфері культури.
12. Співвідношення попиту та пропозиції на ринку театральних послуг.
13. Еластичність ціни театального квитка.
14. Ціна квитка як соціальний регулятор споживання.
15. Застосування знижок та спеціальних цін в театрі.
16. Ідеологія та технологія фандрейзингу в театрі.
17. Структура театральної аудиторії.
18. Продукт, ціна, місця продажу, просування, PR, персонал як інструменти маркетингу.
19. Мотивації відвідувачів організацій виконавських мистецтв.
20. Виробничо-фінансовий план театру.
21. Кошторис доходів та видатків театального проекту.
22. Форми та методи просування театральних квитків.
23. Види театральної реклами.
24. Нормативно-правова база взаємодій організацій виконавських мистецтв з засобами масових комунікацій.
25. Авторський договір: структура та зміст.
26. Вистава та елементи вистави як об'єкти авторського та суміжних прав.
27. Специфіка трудових відносин в театрі.
28. Зміст трудового договору.
29. Колективний договір як регулятор соціально-трудова відносин в театрі.
30. Соціальний захист творчих працівників театру.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рівні навчальних досягнень	Оцінка за національною шкалою	Вимоги до знань, умінь і навичок студентів
Високий	5 (відмінно)	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отримує оцінку «відмінно», якщо він засвоїв основні поняття і категорії; вільно оперує необхідним науковим матеріалом; – може самостійно аналізувати фактичний та науковий матеріал і робити узагальнення; – може проаналізувати теорії, погляди, факти, що відображені в літературі; – вільно володіє матеріалами; – дає обґрунтовані відповіді на всі питання
Достатній	4 (добре)	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отримує оцінку «добре», якщо він засвоїв поняття, але в ряді випадків є неточності; – оперує необхідним матеріалом, але зустрічаються неточності; – може самостійно аналізувати фактичний матеріал, але узагальнення викликає труднощі; – дає відповіді на всі питання, але проблеми висвітлюються не повністю; – відповіді дає на всі питання, але матеріал одного з питань не повністю розкриває проблему, є неточності
Середній	3 (задовільно)	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отримує оцінку «задовільно», якщо він засвоїв поняття і категорії нечітко, не послідовно; – відчувається недолік знання наукового і фактичного матеріалу; – може переказати навчальний матеріал з елементами практичного аналізу; – відповіді на запитання дає не повні, допускає вагомі помилки
		<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отримує оцінку «незадовільно», якщо він не засвоїв основні поняття й категорії; – не знає наукового і фактичного матеріалу;

Початковий	2 (незадовільно)	може лише переказувати учбовий матеріал; – не може обґрунтувати відповіді на жодне питання; – не може відповісти на питання під час заліку
------------	------------------	--

7. Рекомендована література

Основна

1. Авторское право и смежные права. Законы, конвенции, договоры и соглашения: Сборник материалов / Под ред. С. А. Сударикова. Минск : Пейто, 1998. 272 с.
2. Авторское право: Нормативные акты. Национальное законодательство и международные конвенции / Сост., авт. вступ. ст. И. Силонов. Москва : Элит-Клуб; Юридическая книга, 1998. 429 с.
3. Безгін І. Д. Мистецтво і ринок: Нариси. Київ : ВВП «Компас», 2005. 544 с.
4. Ваганова Н. К., Дымникова А. И. Предпринимательство в культуре: Учеб. пособие. Санкт-Петербург : Из-во С-Петербур. гос. ун-та экономики и финансов, 2002. 93 с.
5. Дымникова А. И. Новое в теории и практики фандрейзинга // Менеджмент культуры / Сб. научных трудов. Санкт-Петербург : СПГАК, 1998. С. 43-65.
6. Дымникова А. И. Практика фандрейзинга в учреждениях культуры. Справочник руководителя учреждения культуры. 2004. № 1. С. 42-50.
7. Каменец А. В. Основы культурной политики: Учебник. Москва : Перспектива, 2012. 240 с.
8. Ленгли С. Театральный менеджмент і продюсерство. Американський досвід. Переклад з англ. за ред. І. Д. Безгіна. Київ : ВВП «Компас», 2000. 640 с.
9. Мицкевич С. С. Авторское право режиссера: Постановка проблемы. Санкт-Петербург : Издательство СПбГАТИ, 2006. 200 с.
10. Новаторов В. Е. Социально-культурный маркетинг: история, теория, технологии. Санкт-Петербург : Лань, 2015. 384 с.
11. Сундстрем Л. Г. Планирование и организация творческо-производственного процесса в театре: Подготовка новых постановок. Учеб. пособие. Ленинград : ЛГИТМИК, 1984. 73 с.

Додаткова

1. Артемьева Т. В., Тульчинский Г. Л. Фандрейзинг: привлечение средств на проекты и программы в сфере культуры и образования: учебное пособие. Санкт-Петербург : Лань; ПЛАНЕТА МУЗЫКИ, 2010. 288 с.
2. Ваганова Н. К., Гордин В. Э. Маркетинговая деятельность в театральной сфере // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. 1995. № 1. С. 68-77.
3. Дадамян Г. Г. Социально-экономические проблемы театрального искусства. Москва : Всерос. театр. о-во, 1982. 152 с.
4. Кудрина Е. Л., Рудич Л. И., Уткин Е. В. Система планирования в учреждениях социально-культурной сферы. Москва : Гранд-Фаир, 2006. 244 с.
5. Культура и рынок: современные тенденции / сост. И. Хангельдиева. Москва : Классика XXI, 2009. 224 с.

6. Левшина Е. А. Формирование зрительской аудитории. Ленинград : Искусство, 1989. 76 с.
7. Мак-Илрой Э. Культура и бизнес: путеводитель по фандрейзингу. Москва : Классика XXI, 2010. 155 с.
8. Новаторов В. Е. Инновационный менеджмент в сфере культуры. Омск, 2007. 347 с.
9. Переверзев М. П., Косцов Т. В. Менеджмент в сфере культуры и искусства: учебное пособие. Москва : Инфра-М, 2010. 192 с.
10. Рубинштейн А. Я. Введение в экономику исполнительского искусства. Москва : Всесоюз. об-ние «Союзтеатр» 1991. 382 с.
11. Экономика и менеджмент культуры: учеб. пособие / Под ред. Н. В. Кротова, Е. В. Галаева, И. В. Чарная. Москва : МГУКИ, 2007. 456 с.

Електронні ресурси

1. Журнал «Арт-менеджер» : веб-сайт. URL: <http://www.artmanager.ru/> (дата звернення: 12.10.2017).
2. Курс для менеджерів культури : веб-сайт. URL: <http://creativemanagement.in.ua/#>
3. Національна академія мистецтв : веб-сайт. URL: <http://academia.gov.ua/00.htm>
4. Національна спілка театральних діячів України : веб-сайт. URL: <https://nstdu.com.ua/union/>
5. ArtManagement : веб-сайт. URL: <http://www.artmanagement.ru/>
6. Журнал «Театр» : веб-сайт. URL: <http://oteatre.info/issues/>